

BRUGMANS, Hendrik, hoogleraar, historicus, politicus, publicist, rector van het Europa College te Brugge (Amsterdam 13 december 1906).

Als zoon van een bekend Amsterdams hoogleraar en historicus studeerde Hendrik Brugmans aanvankelijk te Amsterdam en later aan de Sorbonne te Parijs. Terug in Nederland werd hij als overtuigd socialist voorzitter van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling en in 1939 lid van de Tweede Kamer (1939-'45). Tijdens de oorlogs-

periode was hij een actief lid van de verzetsgroep Je Maintiendrai en werd in 1942 door de bezettende macht als gijzelaar opgesloten (1942-'44). Van 1947 tot 1951 doceerde hij aan de rijksuniversiteit te Utrecht Franse taal- en letterkunde. Hij was medestichter en eerste voorzitter van de Europese Unie der Federalisten en vice-voorzitter van de Europese Beweging. Van 1950 tot '72 was hij rector van het Europa College te Brugge, een functie die hem zou toelaten meer dan twintig jaar én als geëngageerd federalist én als gelovig socialist een sterke invloed uit te oefenen op het Europese integratieproces in het algemeen en op de honderden academici en professoren die in het Europa College te Brugge met hem in contact kwamen in het bijzonder. In 1951 kreeg hij de Keizer Karel-prijs (Aken). In 1962 werd hij doctor honoris causa van de Katholieke Universiteit te Leuven.

Hoewel rector Brugmans vóóral op het Europese vlak bekendheid heeft verworven, is het toch bijzonder treffend dat hij – volgens zijn eigen getuigenis – als student zijn eerste politieke scholing opdeed in het kader van de Vlaamse ontvoogdingsstrijd. Samen met Leo Augusteyns en Raf Verhulst werkte hij mee aan De Noorderklok. In 1927, toen de strijd om de vernederlandsing van de Gentse universiteit hoog opliep, was hij een der organisatoren van de Dietsche Academische Leergang, die honderden Vlaamse studenten naar Noord-Nederland bracht. Vervolgens was hij medewerker aan het nationalistisch weekblad Vlaanderen. Zijn overgang naar het socialisme gaf hem een scherper inzicht in de maatschappelijke inhoud van de Vlaamse ontvoogding. Brugmans werd medestichter en redacteur van het maandblad Schakels, waarin Nederlandse en Vlaamse socialisten naar vernieuwing van de arbeidersbeweging zochten, mede door erkenning van de positieve waarden in het nationaal culturele. Het besef, dat het internationalisme niet vaag en louter gevoelsmatig mag blijven, maar de concrete staatsgrenzen moet doorbreken – vóóral daar waar ze kunstmatig zijn – legde de grondslag voor zijn latere Europese gezindheid. Het is overigens dit Europees engagement dat hem in 1950 naar Vlaanderen, naar het Europa College te Brugge, bracht. Over de verhouding Vlaanderen-Benelux-Europa heeft prof. Brugmans niet in de eerste instantie geschreven, maar wél heeft hij vóór alles deze verhouding voor zichzelf en voor anderen in Nederland en in België beleefd op een uniek harmonische wijze, en dit, overeenkomstig zijn federalistische visie. Voor Brugmans kan men immers het federalisme niet zien als een verhouding tussen individu en staat. Het leven ligt in de federalistische visie van prof. Brugmans als kringen om ons heen. Men is niet óf burger van een gewest, óf van een staat, óf van Europa, maar men is het allemaal ergens samen. Elk van deze groepen en gemeenschappen hebben een zin en een taak te vervullen in het groter geheel. Het een sluit het ander niet uit. Integendeel. In die zin derhalve is prof. Brugmans van oordeel dat de V.B. een deel is van een Europese beweging: die van de regionalisten. Niet het regionalisme van „de brave lieden die musea van volksdansen cultiveren en die primitieve folklore willen handhaven tegen de stroom van de historische ontwikkeling in. Evenmin van hen, die dromen van een Bretonse of een Schotse of een Vlaams-natio-

nale staat (met eigen postzegels en eigen prikkeldraad)". Maar wél het regionalisme van mensen als een Denis de Rougemont of een Pierre Fougeryrollas, die hierover een werk schreef waarvan de titel zelf reeds een heel programma is: *Pour une France fédérale - Vers l'Unité européenne par la Révolution régionale*. Voor prof. Brugmans zijn Europese integratie en regionalisme niet contradictoire, maar complementaire begrippen. Van deze visie uit schreef hij in 1969: „Het is dus nodig dat een moderne Vlaming zich bewust tot de toekomst wendt en dat betekent met name: naar een wordende wereld-eenheid, die opgebouwd zal zijn uit komplementaire continentale eenheden zoals de Europese. De grondhouding is daarbij niet protectionistisch („Wat dienen we tot alle prijs te beschermen en te bewaren?"), maar progressief. De vraag wordt dan, wat wij in Europa en in de wereld hebben bij te dragen" (H. Brugmans, *Vlaanderen-Nederlandse kulturele integratie-Benelux-Europa*, in *Ons Erfdeel*, nr. 1 [september 1969, p. 7]).

Meer bepaald wat de verhouding Vlaanderen-Nederland betreft, is hij er diep van overtuigd, dat wanneer de cultuur in Vlaanderen iets meer wil zijn of worden dan een provincialistische aangelegenheid, ze algemeen-Nederlands moet zijn. Maar ook in zijn cultureel Groot-Nederlandse overtuiging blijft hij de christen humanist, die niet zozeer bekommerd is om handleidingen, of die de ene cultuurgroep boven de andere stelt, maar die wél streeft naar „alles wat ons geestelijk bevrijden kan. Bevrijding betekent: het openen van ruimer horizons, het losmaken van benauwende complexen, het aanvaarden van nieuwe taken, het streven naar groter oorspronkelijkheid. Dat kunnen Vlaanderen en Noordnederland te zamen doen in hun kultuureenheid, en dat kan die kultuureenheid binnen Europa, zoals Europa het presteren kan als bijdrage tot een vrijere, menselijker wereld" (Ibidem, p. 10). Van 1963 tot '67 was Brugmans voorzitter van de Bestendige Commissie voor de Nederlandse Congressen; samen met Julien Kuypers was hij in 1963 te Antwerpen voorzitter van het zesendertigste Nederlands Congres, en in 1967 was hij, alleen, voorzitter van het zevenendertigste Nederlands Congres te Rotterdam.

WERKEN: Artikelen in *Ons Erfdeel* en *Kultuurleven*. - Boeken: *Crisis en roeping van het Westen: twee en een halve eeuw kultuurgeschiedenis* (1952); *Panorama de la Pensée Fédéraliste* (1956); *Introduction à une Histoire Européenne*. I *Les origines de la civilisation européenne* (1958) II *L'Europe prend le large* (1961) III *L'Europe des Nations* (1970); *La pensée politique du Fédéralisme* (1969); *L'idée Européenne, 1920-1970* (1970, derde uitgave); *Denkend aan Europa* (1972).

LITERATUUR: O. de Raeymaeker, *Hendrik Brugmans, Doctor Honoris Causa aan de Katholieke Universiteit te Leuven* (1962); - E. Krieger, *Europäer heute* (1964); - P. van de Meerssche, *Het antwoord van Brugmans* (1973).

PAUL VAN DE MEERSSCHE